

Ontwikkelslag Bacheloropleiding Filosofie UU

Datum: 10 en 11 oktober 2023

Secretaris: Mariette Huisjes

1. Hoe kan het deelgebied van theoretische filosofie beter opgebouwd worden?

Studenten die kiezen voor verdieping in theoretische filosofie zijn enigszins ondervertegenwoordigd. De laatste drie jaar kiest gemiddeld 20% van de studenten het verdiepingspakket Taal, geest en wereld, en schrijven naar schatting 10-20% van de studenten een eindwerkstuk over hedendaagse metafysica, epistemologie, filosofie van de geest of handelingsfilosofie. Deze ondervertegenwoordiging is gedeeltelijk te verklaren omdat de andere verdiepingspakketten beter aansluiten op carrièreperspectieven buiten de filosofie; ook kunnen studenten de theoretische deelgebieden bestuderen vanuit historisch perspectief. Toch is deze disbalans ongewenst omdat hiermee kansen voor studenten blijven liggen en expertise van docenten onvoldoende benut wordt.

Het panel doet de suggestie de inleidende cursussen theoretische filosofie aantrekkelijker te presenteren. Namen als ‘advanced logic’ en ‘kennis en wetenschap II’ spreken misschien minder tot de verbeelding dan hun inhoud rechtvaardigt: ze kunnen de indruk wekken dat het meer van hetzelfde is. De cursussen presenteren onder de vlag van enkele prikkelende thema’s die in de cursussen aan de orde komen de thema’s als vlag gebruiken zou verschil kunnen maken. Overigens merkt het panel op dat de relatief geringe belangstelling voor de theoretische filosofie ook positief te interpreteren valt. Dankzij de degelijke analytisch en historisch georiënteerde basis in de bacheloropleiding kunnen studenten het idee hebben dat ze al voldoende kennis van de theoretische filosofie hebben. Hoewel het panel deze verklaring niet de meest plausibele acht, wijst de mogelijkheid ervan wel op de wenselijkheid van een onderzoek naar de feitelijke motivaties van de studenten.

Ten aanzien van het verdiepingsprofiel Taal, Geest en Wereld stelt het panel voor bottom up te onderzoeken wat actuele zwaartepunten zijn in het onderzoek van de staf en daar cursussen aan te koppelen, al dan niet in combinatie met disciplinaire vakken. Zoek constellaties, bijvoorbeeld: ‘theoretische filosofie en ethiek van de artificiële intelligentie’, of ‘sociale epistemologie’. Mogelijk zijn voor dit soort constellaties ook studenten uit andere verdiepingsprofielen of zelfs andere studierichtingen te interesseren, die zo’n vak als elective willen kiezen.

2. Hoe kan de behandeling van niet-westerse filosofie het curriculum verrijken en naar een hoger reflectief en zelfkritisch niveau brengen?

Ondanks maatschappelijke discussies en wensen van studenten is er momenteel weinig aanbod van niet-westerse filosofie in het curriculum. In enkele cursussen wordt een niet-westers perspectief behandeld, maar er is momenteel geen systematisch of gestructureerd aanbod van niet-westerse filosofie. Er lopen gesprekken om deze situatie te veranderen, maar een grote uitdaging zal zijn om dergelijk onderwijs goed te integreren in en te relateren aan het bestaande curriculum zodat relaties en samenhang zichtbaar blijven.

Het panel vindt dit onderwerp net als de opleiding belangrijk. Het constateert dat de Utrechtse filosofieopleidingen zich met betrekking tot deze ontwikkelingen wat reactief opstellen. Het panel is ervan overtuigd dat de evidente kwaliteit van Utrechtse filosofieopleidingen een meer proactieve en zelfbewuste houding rechtvaardigt. Het raadt de opleidingen aan duidelijke keuzes te maken, hiermee voortvarend aan de slag te gaan, en de unieke opleidingskwaliteiten vervolgens helder, actief en met trots uit te dragen. Dit voornemen heeft urgentie.

Docenten stellen voor eerst een besluit te nemen om een bepaalde cursus 'op de schop' te nemen, en vervolgens een werkgroep in te stellen die bespreekt hoe dit het beste aangepakt kan worden. Vanuit het panel komt de suggestie dat je die volgorde ook om kunt draaien. Een eerste stap kan zijn een brainstorm in een werkgroep van docenten en studenten: hoe diversifiëren wij het curriculum?

Naast verrijking van de stof met niet-westerse perspectieven, valt ook te denken aan verrijking met vernieuwende filosofiestijlen ofwel denkers van buiten de traditionele canon, zoals vanuit het feministische en het postkoloniale denken. Dat is moeilijk in het begin, maar het wordt gaandeweg makkelijker, merkt een van de panelleden uit ervaring op. Een van de panelleden heeft goede ervaringen met een diversiteitscommissie voor het onderwijs. Dit was een groep mensen met expertise op het gebied van niet-westerse filosofie, die docenten suggesties gaven voor wat ze zouden kunnen lezen. Daarbij kunnen de docenten aangemoedigd worden om vanuit interesse hun vak bij te stellen. De verrijking zou niet als 'niet-westers' moeten worden neergezet, maar door bijvoorbeeld te spreken van 'Afrikaanse filosofen als gesprekspartners'.

Het panel doet de suggestie om aan het begin van de opleiding enige aandacht te geven aan de methodiek van comparatieve filosofie. Dit geeft studenten een raamwerk. Voor sommige vakken zal het niet goed mogelijk zijn om deze verbreding te vinden. Zo zullen systematische vakken zich beter lenen voor integratie van niet-westerse perspectieven dan de historische vakken. Die beperking kan dan expliciet zichtbaar gemaakt worden, bijvoorbeeld in de naamgeving van een vak.